

DCXCIII. Quemadmodum societas pacto, vel lege nititur, ita iisdem modis cessat, si nimirum desinat legis et obligationis ratio, aut nexus pactitius dissolvatur.

CAPVT XXV.

De societate coniugali.

DCXCIV. A iure sociali generatim ad examen specialium societatum transimus, quae quoniam sunt innumerae, hic non nisi de tribus simplicibus I. *coniugali*, II. *parentali*, III. *herili*, dein IV. de vna, quae ex his nascitur, *composita*, familiae scilicet, seu *domestica* pro instituto nostro agemus; vt postea ciuitatis obligationes penitus suo tempore intelligi possint.

DCXCV. Intendit sapientissimus naturae Auctor humani generis conseruationem, idque corporis nostri structura, et inditi naturales stimuli satis testantur; quare ad fines ex rerum essentia fluentes, et ad corporis humani perfectionem, in consensu operationum cum eius scopo positam, sobolis quoque propagatio pertinet. Igitur et sobolem procreare obligamur. *v. Senec Hyp. v. 478.*

DCXCVI. Discimus ab experientia, hance procreationem fieri aliter non posse, quam a duabus personis diuersi sexus, eam vero inutilem fore, nisi proles etiam educetur, hoc est: quum *ob immaturam aetatem se ipsam perficere non valeat, ad id idonea efficiatur*. Qui ergo sobolem tenetur procreare, ei etiam educandi, et porro voluntatem et vires in hunc finem cum persona diuersi sexus coniungendi officium incumbit.

DCXCVII. Coniunctio personarum diuersi sexus procreandae et educandae sobolis causa inita est *matrimonium*; qui sunt in matrimonio, *coniuges*, et *coniux mas maritus*, *coniux femina vxor* adpellantur.

DCXCVIII.

DCXCVIII. Est igitur matrimonium 1) *status*, iura enim et obligationes peculiare complectitur, 2) *in quo personae in personam ius competit adfirmatiuum*, ad gignendam scilicet et educandam prolem, 3) *et perfectum*, ex pacto nimirum ortum, nec enim ius imperfectum sufficeret, ut *ad alterius in usus nostros conuertere liceret*; 4) *ad finem communem consequendum*, qui est speciei conseruatio. Nullum porro est dubium, matrimonium esse *societatem*, eamque *licitam honestamque*.

DCXCIX. Quin prima illa naturae sint medium ad humani generis conseruationem ducens, *scortatio*, et omnis *libido vaga*, quae sensualem voluptatem vnicuique pro fine habet, obligationi naturali et finibus diuinae voluntatis repugnant manifestissimis. Atque inde moralitas *concupinatus*, prout vel matrimonii vel scortationis induit naturam, determinari debet.

DCC. Matrimonium est societas simplicissima et relata ad totum genus humanum simul sumtum *necessaria*; quatenus vero praecipuum est adfirmatiuum, quod requirit occasionem, veluti res ad numerosam aliquando sobolem sustentandam, et saepe etiam in coelibatu perfectio huius vniuersi, et diuinae gloriae manifestatio nunc aequae bene, nunc melius quoque obtineri potest, eatenus pro singulis hominibus necessaria dici nequit. Sed et eo sensu, quo cum certa persona consentiente contrahi debet, *pactitia est et voluntaria*.

DCCI. Vti coniugum iura, ita obligationes sociales, quae ex ipsa societatis natura et scopo cognoscuntur, sunt eadem; vni porro pro suo arbitrio alterius coniugis actiones determinare non licet. Itaque matrimonium est societas aequalis, nisi alterutra pars speciali pacto, siue expresse, siue tacite, imperium obtineat. Quod enim aiunt, maiorem esse maris dexteritatem et prudentiam, id fallit saepenumero; dein hoc aptitudinem tantum daret imperii, non ius *perfectum*.

DCCII.

DCCII. Contrahitur matrimonium pacto valido; itaque qui ob mentis defectum, ob aetatem, vel ob corporis impedimentum pacisci, aut procreare sobolem nequit, eius nuptiae irritae sunt.

DCCIII. Porro qui errore, aut dolo substantiali, et in ipsam personam cadente ad matrimonium inducitur, aut vi iniusta compellitur, ex pacto suo obligatus non est; quin potius illi contra metum inferentem, aut fraudatorem, ius laesi in laedentem competit. Attamen conualesceret coniugium hoc inuaidum accedente partis laesae ratihabitione.

DCCIV. Pactum de matrimonio ineundo sunt *sponsalia*; fluit igitur ex doctrina pactorum I. vt sponsalia promissionem efficaciter acceptatam requirant, hinc ex tractatu praeparatorio, aut consensu ambiguo, aut sponsalitia largitate non nascantur; II. vt pure, vel conditionate, expresse, vel tacite, per se, vel per procuratorem celebrari possint.

DCCV. III. Vt si iam coniugatus promittat sponsalia, aut alius, qui pacto implendo par non est, nullam obligationem producant; IV. vt sponsalia priora posterioribus derogent etiam iuratis, et quidem praesciendendo a iure positiuo, licet his nuptiae iam accesserint; V. vt denique sponsus et sponsa perfecte obligentur inire nuptias, et ad id cogi possint etiam iniuri, vel saltem ad poenam, ne matrimonia prorsus coacta infausitos exitus sortiantur. VI. Ast recedere licebit a sponsalibus, *repudium dare*; iis ex causis, ex quibus aliud pactum, et speciatim pactum sociale dissoluitur.

DCCVI. Societas coniugalis, si inter duas tantum personas inearur, est *Monogamia*, si inter plures simul, *Polygamia* simultanea; haec vero, si vir plures habet uxores, *Polygynaecia*, si vxor plures viros, *Polyandria* dicitur.

DCCVII. Polyandriam simultaneam ipsi legi naturali repugnare inde satis euincitur, quia incertus foret

foret pater, et naturalis deesset ad educandum stimulus; dein quum femina, non nisi ex vno mare concipere valeat, reliquae coniunctiones omnes nullo bono sine coonestari possent, sed essent libido vaga; quod ipsum in promiscua cohabitatione obtinet.

DCCVIII. De Polygynacia maior est disputatio. Nam et vir ex pluribus simul vxoribus prolem procreare, et proles tamen certa esse, hinc finis matrimonii impleri adhuc potest. Porro et sanctos viros in antiquo Testamento plures simul feminas duxisse notum est, Deo id plene permittente; quod non accidisset, si polygynacia iuri naturali, quod immutabile est, prorsus repugnaret.

DCCIX. Quia tamen tales plerumque obueniunt circumstantiae, vt et pax domi et procreatio liberorum, et educatio difficilior reddatur, immo idem fere marium et feminarum numerus in lucem veniat, eam legi naturali *hypotheticae* contradicere facile largimur. v. *Matth. XIX. et I. Cor. V. II. 12.*

DCCX. Quidquid ad procreationem sobolis necessarium est, et quod maritas et vxor specialiter pacti sunt, id coniugalis officii est mensura. Igitur obligamur coniuges simul cohabitare, rem familiarem et domestica negotia communiter gerere, ab omni commixtione cum persona extranea, seu ab *adulterio* abhorrere.

DCCXI. Tenentur proin matrimonii simul ferre onera, victum, amictum et habitationem, siue *alimenta* liberis coniunctim praestare. Quia vero specialis in hac societate persona eligitur, haec obligatio est mere personalis, quae nimirum ali cedi, aut transmitti nullo modo potest.

DCCXII. Praeter facultatem physicam in nuptiis etiam facultas moralis attendi debet, quae an sit inter omnes personas sanguine coniunctas, disputatur. Est autem consanguinitas *connexio personarum, quatenus a communi causa, seu procreatore et stipite descendunt;*
orta,

orta, quae si ex maribus profluat, *Agnatio*, si ex feminis, *Cognatio* in specie dicitur.

DCCXIII. *Causa rei proxima est vel remota*. Ita si *A* ponat *B* et ex hoc veniat *C* quod sit iterum causa *D*, tunc *D* causam proximam seu in gradu primo habet in *C*, remotam in gradu secundo in *B*, et in gradu tertio in *A*. Quilibet igitur actus causandi dat determinatum connexionis gradum, vnde nata regula: *quot sunt gradus causandi, tot sunt gradus connexionis in serie causarum efficientium atque effectuum, siue tot sunt conjugunitatis gradus, quot sunt generationes*.

DCCXIV. Series personarum ab eodem stipite descendendum dicitur *Linea*, et quidem *recta*, si contineat personas, quarum vna alteram genuit, secus collateralis, seu *obliqua*.

DCCXV. Est porro *linea recta ascendens*, si ad genitores, patrem, auum, proauum, abauum, atauum, tritaum, maiores: *descendens*, si ad genitos, filium, nepotem, pronepotem, abnepotem, atnepotem, trinepotem, posteros respiciatur. Itaque in linea recta ita fit graduum computatio, *vi tot sint gradus, quot personae vna demta*.

DCCXVI. In linea collateralisunt personae, quae a communi quidem stipite descendunt, sed quarum vna alteram non procreauit. Vt igitur a latere iunctos concipiamus; duae assumi debent lineae rectae in communem adsurgentes stipitem, et ad se inuicem relatae: hae vero sunt *aequales*, si in vno latere idem adsit graduum numerus, ac in altero, *inaequales*, si numerus ille graduum sit diuersus.

DCCXVII. Quum res diuersae signis etiam diuersis sint experimentandae, ideo effectus proximi procreantium *fratres et sorores* se inuicem adpellant; vnde fratris vel sororis filius, nepos, pronepos &c., fratris et sororis filia, neptis, proneptis oriuntur.

DCCXVIII. Duplex autem est ratio gradus com-

L

pu-

ptandi in linea obliqua; vel enim retinetur prior regula, vt *tot sint gradus, quot in ambabus lineis sunt personae vna demta*, vel vero quoniam collaterales ideo tantum sibi sunt connexi, quia communem habent stipitem, vnicum potius erit considerandum latus, vt nimirum a latere iuncti, *eodem gradu sint inter se consanguinei, quo vel vterque in linea aequali, vel remotior in linea inaequali distat a communi stipite.*

DCCXIX. Necessitudo inter coniugem vnum, et alterius coniugis consanguineos est *adfinitas*, in eo fundata, quod, quum coniuges connexi sint, etiam alterutrius coniugis propinqui cum altero coniuge connexi videantur; ita quidem, vt quo gradu quis vni coniugi est consanguineus, eodem gradu sit alteri adfinis; quapropter inter consanguineos mariti, et consanguineos vxoris nulla est adfinitas.

DCCXX. Matrimonia cognatorum in linea recta ideo a plerisque damnari solent, quod pudorem naturalem vbique gentium incutiunt, dein adfinitatum diffusionem inhihent, et ob aetatis disparitatem, sterilitati et malae procreationi sunt obnoxia.

DCCXXI. Magis vero ostenditur eorum turpitude, si cogitemus amorem coniugalem sine certa quadam coniugum aequalitate atque ingenuitate mutua consistere non posse, quibus tamen consueta parentum auctoritas et naturale imperium magnopere aduersatur; praecipue vero quod filialis reuerentia et subiectio per tales nuptias facillime posset excludi. Earum contractus ergo prohibitus esse debet, siquidem legis naturalis et immutabilis violandae apertam occasionem supeditat.

DCCXXII. Haec ratio non obtinet pro ceteris consanguineis in linea obliqua; dubitare porro non licet, quin inspecta sola naturae lege valida sint eorum connubia; quum tamen perpetua harum personarum familiaritas et conseruatio inhonestas consuetudines
gignere

gignere posset, si sperarentur nuptiæ: sufficiens adest fundamentum, cur grauius illæ interdicanur.

DCCXXIII. Societas coniugum in se est necessaria, et sola personæ determinatio a voluntate contrahentium pendet; igitur eius dissolutio solo coniugum dissensu semper fieri nequit. Quin quum ambo educare liberos naturaliter teneantur, et mutuam sibi adiutorium præstare, quod sine constanti amoris et amicitiae vinculo foret exiguum, atque ingratiſſimum, naturale est, vt societas coniugalis indiuiduam vitæ consuetudinem contineat. L. I. II. de R. N.

DCCXXIV. Enimvero tales sæpe obueniunt circumstantiæ, in quibus *diuortium*, quoad vinculum, hoc est, dissolutio matrimonialis societatis viuis coniugibus facta nec procreationi, nec educationi repugnat; veluti si alterutra pars sterilis esset, aut liberi vel mortui forent, vel iam educati, aut si ob violatam fidem coniugalem, vel morum crudelitatem, nullam sperare liceret conciliationem, et tunc ex solo rationis lumine haud adparet causa, omnimodam dissolutionem denegandi.*

* Dicendum hic de legibus diuinis positivis:

I. De vitanda polygynecia. Gen. I. 27. et II. 24.

II. De gradibus vetitis matrimonii Leuit XVIII. 6. et 24.

III. De diuortio. Gen. II. 24. I. Corinth. VII. 13. Math. V. 32. XIX. 9.

IV. De imperio mariti in uxorem. Gen. III. 16

CAPVT XXVI.

De societate parentum et liberorum.

DCCXXV. Nisi spem eventus fallat, societatem coniugalem consequuntur liberi, qui homines sunt,
L 2 hinc